

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERE YÖNELİK ULUSAL EYLEM PLANI EKSENİNDE KAMU-STK İLİŞKİLERİ

VAKA ANALİZİ

S İ V İ L
T O P L U M
İ Z L E M E
R A P O R U
2015 - 2016

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı otizmlili bireylerin toplumsal hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasını sağlamak ve toplumsal yaşamın her alanına katılımlarını kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinasyonunda ilgili bakanlıklar, Otizm Platformu üyesi sivil toplum kuruluşları ve uzmanlar tarafından hazırlanan Eylem Planı 3 Aralık 2016 Dünya Engelliler Günü'nde Resmî Gazete'de yayımlanarak kabul edilmiştir. Bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşları yaptıkları farkındalık artırma ve savunuculuk çalışmaları ile 2016 yılında kabul edilen Eylem Planı'nın temellerini oluşturan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı Taslağı'nın hazırlanmasına öncülük etmişlerdir. Eylem Planı'nın oluşturulması sürecinde yaşananlar Kamu-STK ilişkileri açısından olumlu bir gelişme olmasının yanı sıra diğer engellilik alanlarında sosyal politikaların geliştirilmesi ve daha bütüncül şekilde ele alınmaları için de örnek teşkil etmektedir.

Otizm alanında çalışan sivil toplum kuruluşları (STK), 2006 yılında kurulan Otizm Platformu ve diğer çatı örgütlerin yürüttükleri araştırma, farkındalık ve savunuculuk çalışmaları sonucunda 2013 yılında hazırlanan *Otizm Eylem Planı Taslağı*¹ (OEP 2013) bu alandaki sosyal politika taleplerinin belirlenerek net bir şekilde ortaya konulmasını sağlamıştır. Sivil toplum kuruluşlarının girişimi ile hazırlanan

OEP 2013, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile yürütülen görüşmeler ve ortak çalışmalar sonucunda 3 Aralık 2016 Dünya Engelliler Günü'nde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı'nın*² (OEP 2016) temelini oluşturmuştur.

OEP 2016'nın hazırlanma süreci Kamu-STK ilişkileri açısından olumlu bir gelişme olmasının yanı sıra diğer engellilik alanlarında sosyal politikaların geliştirilmesi ve daha bütüncül şekilde ele alınmaları için örnek teşkil etmektedir. Bu vaka analizinde, STK'lar ve kurdukları çatı örgütlerin Ulusal Eylem Planı'nın oluşturulması sürecinde koordineli şekilde yürüttükleri savunuculuk çalışmalarının kapsamına, sürecin Kamu-STK ilişkileri açısından değerlendirmesine ve OEP 2016'nın yürürlüğe girmesinin ardından yaşanan gelişmelerin izlenmesine yönelik değerlendirmelere yer verilmektedir.

OTİZM ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN ÜST KURULUŞLAR

Otizm Platformu, 8 derneğin katılımı ile 2006 yılında otizmlili bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayata katılımlarının sağlanması için politikaların geliştirilmesi amacıyla kurulmuştur. 2014 yılına kadar faaliyet gösteren ve üye sayısı 24 kuruluşa ulaşan Otizm Platformu Şubat 2014'te Otizm Dernekleri Federasyonunun kurulması yönünde alınan karar sonucunda feshedilmiştir. Otizm Platformunun faaliyet gösterdiği süre boyunca 2008, 2010 ve 2011 yıllarında üç ayrı bildirme

¹ *Otizm Eylem Planı Taslağı*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Erişim tarihi: 04 Temmuz 2017 <http://eyh.aile.gov.tr/data/54801410369dc57170df347f/Otizm%20Eylem%20Plan%C4%B1%20Tasla%C4%9F%C4%B1.doc>

² *Otizm Spektrum Bozukluğu olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı (2016-2019)*. Resmî Gazete. Erişim tarihi: 04 Temmuz 2017 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161203-16.htm>

hazırlanmış, otizimli bireyler ve ailelerinin tanı, eğitim, sosyal yaşam, bakım, istihdam alanlarındaki sorunları tespit edilerek beklentiler ve çözüm önerileri kamuoyu ve yetkililerle paylaşılmıştır. Bu bildirgelerin derlenmesiyle *Türkiye’de Otizm, Sorunlar, Beklentiler, Çözüm Önerileri* raporu hazırlanmıştır.

17 dernek ve 4 destekçi vakıf tarafından kurulan **Otizm Dernekleri Federasyonu**, otizmle ilgili toplumsal bilinç ve farkındalığın artırılması için iletişim ve lobi faaliyetleri yapmanın yanı sıra, otizimli bireylerin mevcut yasalar ve uluslararası sözleşmelerden doğan haklarına erişimleri için savunuculuk çalışmaları yürütmektedir.

Türkiye Otizm Meclisi, Otizm Eylem Planı’nın uygulanması aşamasında sorumlu bakanlıklara yönelik çalışmaları daha sistematik ve etkili şekilde yürütmek amacıyla 2016 yılında otizm alanında çalışan 4 vakıf, 4 federasyon ve 47 derneğin bir araya gelmesiyle kurulmuştur.

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERE YÖNELİK ULUSAL EYLEM PLANI’NIN OLUŞTURULMASI VE STK’LARIN ROLÜ

Otizm Platformu üyesi sivil toplum kuruluşları *Türkiye’de Otizm Sorunlar, Beklentiler, Çözüm Önerileri*³ raporunda otizimli bireylerin ve ailelerinin artan ihtiyaçlarını ve çeşitlenen taleplerini karşılamak üzere sosyal politikaların daha bütüncül ele alınması ve bu alanda kamu hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla atılması gereken adımları ortaya koymuştur. Kamu hizmetlerinin daha etkin, verimli

ve kapsayıcı olarak sağlanması amacıyla ilgili kamu kurumlarına yönelik hedef ve öneriler içeren bu rapor, STK’ların çabaları ve savunuculuk çalışmaları sonucunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kabul görmüştür. Bakanlığa bağlı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda düzenlenen ve tüm tarafların bir araya geldiği çalıştay ve hazırlık toplantılarında raporda yer alan öneriler incelenmiş ve belirtilen görüşler doğrultusunda *Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Eylem Planı Taslağı* (OEP 2013) hazırlanmıştır. Vaka analizi hazırlanırken görüşülen STK temsilcileri, Eylem Planı Taslağı’nın hazırlanması sırasında otizm konusunda çalışmalar yapan akademisyen, uzman ve bürokratların desteğinin alınmasının bu alanda kamu politikası oluşturulmasının gündeme getirilmesini kolaylaştırdığını ve mümkün hale getirdiğini belirtmişlerdir.

Dönemin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin tarafından 2 Nisan 2013 Otizm Farkındalık Günü’nde kamuoyu ile paylaşılan *Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Eylem Planı Taslağı* aradan geçen üç buçuk yıl sonra kabul edilerek Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Görüşülen uzmanlar ve STK temsilcileri, bu durumu ülke gündemi ve politik önceliklerde yaşanan değişikliklerle açıklamaktadırlar. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının bu süreçte birden fazla kez değişmesi, bakanlıklar arası koordinasyon çalışmalarının planlanandan uzun sürmesi ve Kalkınma Bakanlığı Yüksek Planlama Kurulunun kabul sürecinin zaman alması gecikmenin sebepleri arasında belirtilmektedir.

OEP 2016’nın kabul edilmesine kadar geçen üç buçuk yıllık sürede STK’lar ve 2014 yılında kurulan üst kuruluşların yaptıkları farkındalık çalışmalarının konunun tekrar bir öncelik haline getirilmesinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Örneğin Tohum Otizm Vakfı, 1985 yılında her 2.500 çocuktan birine konan otizm tanısının, günümüzde doğan her 68 çocuktan birisi için konulduğu verisinden hareketle ülkemizde 0-18 yaş grubu arasında

³ Otizm Platformu 2008, 2010 ve 2013 yıllarında konuya ilişkin üç bildirge yayımlamıştır.

yaklaşık 352.000 otizimli bireyin eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerden faydalanmak için beklediğini tüm çalışmalarında vurgulamaktadır.⁴ STK'ların bu alana ilişkin verileri derlemesi ve görünür hale getirmesiyle birlikte gerek kamuoyunda gerekse kamu kurumları arasında bu alanda kamu politikalarının oluşturulması gerekliliğine dair bir farkındalık yaratılmıştır. Bununla birlikte, vaka analizi için görüşülen STK temsilcileri eğitim, sağlık ve sosyal haklara erişimde sıkıntılar yaşayan otizimli birey ve ailelerinin yerel ve ulusal düzeyde örgütlü şekilde bir araya gelerek taleplerini duyurmalarının bu alandaki gelişmelere ivme kazandırdığını da ifade etmişlerdir.

Otizm alanında faaliyet gösteren STK'lar, platformlar ve üst kuruluşlar altında örgütlenerek bir araya gelmekte ve çalışmalarını koordineli şekilde yürütmektedirler. Bu çerçevede, 2006 yılından beri Otizm Platformu'nda birlikte çalışan 17 aktif üye dernek ve 4 destekçi vakıf 2014 yılında Otizm Dernekleri Federasyonu'nu⁵ (ODFED) kurmuşlardır. OEP 2013 ve 2016'yı "otizmin anayasası" olarak kabul eden ODFED, eylem planının yasalaşarak kamu politikası haline gelmesi ve kamu kurumlarının konuya ilişkin alacağı kararlar ile hayata geçireceği tüm uygulamalarda söz sahibi olmak amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. ODFED, otizmle ilgili toplumsal bilinç ve farkındalığın artırılması için iletişim ve lobi faaliyetleri yapmanın yanı sıra, otizimli bireylerin mevcut yasalar ve uluslararası sözleşmelerden doğan haklarına erişimleri için savunuculuk çalışmaları da yürütmektedir.

Sivil toplum kuruluşları OEP 2016'nın uygulanması aşamasında sorumlu bakanlıklara yönelik çalışmalarını daha sistematik ve etkili şekilde yürütmek amacıyla 26-27 Kasım 2016'da Konya'da bir araya gelerek otizm alanında çalışan 4 vakıf, 4 federasyon ve 47 dernekten oluşan Türkiye Otizm Meclisi'ni kurmuşlardır.⁶ Meclisin kurulmasının ardından bir araya gelen STK'lar OEP 2016'da yer alan hedeflerin uygulanmasını hızlandırmak için, sorumlu bakanlıkların hangi adımları atmaları gerektiği yönünde rehberlik edebilecek politika belgelerinin hazırlanması için çalışmalarını başlatmışlardır.

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERE YÖNELİK ULUSAL EYLEM PLANI'NIN UYGULANMASI

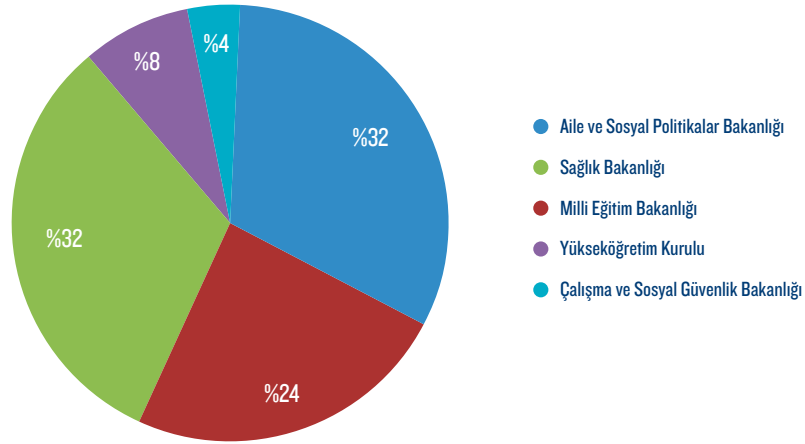
OEP 2016 belgesi, otizimli bireylerin ve ailelerinin yaşam kalitesinin artırılması, ailelere destek verilmesi, sistemli ve nitelikli bakım hizmetlerinin sunulması amacıyla belirlenen hedeflerin yanı sıra; bu hedeflerin gerçekleştirilmesinden sorumlu kurumları işaret etmesi ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için öngörülen süreyi ortaya koyması bakımından da önem taşımaktadır. OEP 2016'da belirlenen hedeflerin 2019 yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesi taahhüt edilmektedir.

⁴ Türkiye'de Her 10 Kişiden 7'si Otizmi Duymamış! Tohum Otizm Vakfı. Erişim tarihi: 04 Temmuz 2017 <https://www.tohumotizm.org.tr/haber/turkiye%E2%80%99de-her-10-kişiden-7%E2%80%99si-otizmi-duymamis-0>

⁵ Otizm Dernekleri Federasyonu hakkında detaylı bilgi için: <http://www.odfed.org/>

⁶ Türkiye Otizm Meclisi Kuruldu. Oder Otizm Derneği. Erişim tarihi: 04 Temmuz 2017 <http://otizm.org/2016/11/28/turkiye-otizm-meclisi-kuruldu/>

TABLO 1. OEP 2016 HEDEFLERİNİN SORUMLU KAMU KURUMLARI AÇISINDAN DAĞILIMI

	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı	Yükseköğretim Kurulu	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Farkındalık çalışmalarını ve kurumlar arası işbirliği	■				
Erken tanı, tedavi ve müdahale zincirinin kurulması		■			
Ailelere yönelik hizmetlerin geliştirilmesi	■	■	■		
Eğitsel değerlendirme, özel eğitim destek eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi			■	■	
İstihdam süreçlerinin ve çalışma hayatının iyileştirilmesi	■				■
Sosyal hizmet, sosyal yardım ve toplumsal yaşama katılımın artırılması	■				■

Yukarıda yer alan OEP 2016 hedefleri ve sorumlu kurumlar tablosu incelendiğinde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ağırlıklı olarak farkındalık çalışmalarının yürütülmesi, kurumlar arası koordinasyon ve sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması gibi hedeflerden sorumludur. Sağlık Bakanlığı ise erken tanı, tedavi ve müdahale zincirinin kurulması hedefleri için tek sorumlu kurum olarak belirlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ise eğitsel değerlendirme, özel eğitim destek eğitimi ve rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi sorumlulukları verilmiştir. Ailelere yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ise her üç kurumun da hedefleri arasında yer almaktadır. TÜSEV'in gerçekleştirdiği görüşmelerde sorumlu bakanlıkların bazılarının hedeflere yönelik çalışmaları başlattığı belirtilmiştir. Örneğin, Sağlık Bakanlığı aile hekimleri eğitimlerini başlatmış ve Mart ayında Türkiye Otizm Meclisi temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşen toplantıda konuya ilişkin çalışmalar hakkında bilgi paylaşmıştır. Ayrıca, Yüksek Öğretim Kurulunun otizmliler öğrencilerin üniversiteye yerleştirilmesi ile ilgili çalışmaları yürüttüğü ifade edilmiştir. Ancak, STK'lar ve Türkiye Otizm Meclisi tarafından bakanlıkların yürüttüğü çalışmaları izlemeye yönelik bir mekanizma henüz geliştirilmediğinden yapılan çalışmaları sistematik olarak takip etmek mümkün olmamaktadır.

TÜSEV'in görüştüğü STK temsilcileri, otizmin bir gelişimsel farklılık olarak kabul edilmesinin ve otizmliler bireylere ilişkin verilerin düzenli şekilde tutulmasının OEP 2016'nın oluşturulması aşamasında öncelikli savunuculuk alanları arasında yer aldığını belirtmişlerdir. STK'ların bu taleplerinin OEP 2016'da karşılık bulduğu görülmektedir. Eylem Planı'nda *otizm spektrum bozukluğu* kavramı tanımlanmış ve otizm tanısı almış bireylerin farklı ihtiyaçları olduğu gerekçesinin altı çizilerek dünyada ve Türkiye'de bu gelişimsel rahatsızlığın yaygınlığına ilişkin bazı karşılaştırmalı verilere yer verilmiştir.

Erken tanının önemini vurgulayan OEP 2016, özel eğitim uygun olarak yapılandırıldığı

takdirde otizmliler bireylerin bağımsız yaşam becerileri edinerek toplumsal bütünleşme açısından önemli ilerlemeler kaydedebileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte, otizmliler bireylerin öncelikli olarak özel eğitim olmak üzere sağlık, mesleki eğitim ve istihdam olanaklarından faydalanmaları amacı ile sosyal politika tedbirlerinin geliştirilmesi gerektiğinin de altı çizilmektedir.

Otizmliler bireyler ve ailelerinin haklara erişiminin sağlanması ve yaşam şartlarının iyileştirilmesi yönünde hedefler belirleyerek sorumlu kamu kurumlarının yükümlülüklerini ortaya koyan OEP 2016, engellilik alanında bu şekilde hazırlanmış ilk sosyal politika eylem planı olarak kabul edilmektedir. STK temsilcileri, OEP 2016 için geliştirilen yaklaşım ve ortaya koyulan yol haritasının diğer engellilik alanlarında da sosyal politikalar geliştirilmesi için örnek teşkil edebileceğini belirtmişlerdir. Örneğin, Eylem Planı uygulamaya geçirilirken özel eğitim saatlerinde yapılacak artışın dislektik, down sendromlu ve zihinsel engelli bireylerin de bu süreçlerden olumlu şekilde etkilenmesine olanak sağlayacağı ifade edilmiştir.

Kamu hizmetlerinin geliştirilmesi yönünde belirlenen hedefler için kabul edilmesi gereken yeni mevzuat ve yönergeleri gösteren bir mevzuat değişikliği planı olarak da tanımlanabilecek OEP 2016'nın uygulanmasının kamu kurumları tarafında çeşitli değişikliklere yol açması beklenmektedir.

Eylem Planı'nda yer alan taahhütlerin gerçekleştirilmesi için bakanlıklar içerisinde gerçekleşmesi beklenen danışma ve karar alma süreçlerine değinen bir STK temsilcisi: "...Bizim talep ettiğimiz bir düzenleme aşağıya doğru farklı düzenlemeyi gerektiriyor olabilir. Eğer Eylem Planı layıkıyla uygulanırsa bakanlıkların içerisinde bizim öngöremediğimiz birçok aksaklığın zincirleme şekilde düzenlenmesini sağlayacak. Her düzenleme, birbirine zincirleme bağlı unsurları içeriyor" demiştir.

Otizm alanında bütüncül bir stratejinin ortaya konulması ve buna bağlı oluşturulan politika

hedefleri OEP 2016'da yer almasına rağmen çeşitli eksiklikler ve geliştirilmesi gereken alanlar göze çarpmaktadır. Sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanan karşılaştırmalı rapora göre,⁷ OEP 2013'te yer alan ve daha fazla kaynak aktarımı gerektiren hedeflerden bazıları OEP 2016'da yer almamaktadır. Örneğin, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sorumluluğunda otizimli bireylerin özel ihtiyaçlarını gözetecek şekilde sunulması gereken kapsamlı bakım hizmetleri ve günlük bakım hizmetleri ile ilgili öncelikler OEP 2016'da bulunmamaktadır. STK temsilcileri ile yapılan görüşmelerde OEP 2016'da özel eğitimin öneminin altı çizilmesine karşın, Milli Eğitim Bakanlığının sorumlu kuruluş olarak üstlendiği hedeflerin yeterli nitelikte olmadığı ifade edilmiştir. Özel eğitim saatlerinin artırılması ve eğitimin kalitesinin yükseltilmesi gibi otizimli bireyler ve aileleri için son derece kritik olan konuların eksik bırakılan noktalar arasında yer aldığı belirtilmektedir. Eğitim saatlerinin artırılması yönünde girişimde bulunan STK'lar, Milli Eğitim Bakanlığının ödenek ve bütçe yetersizliği gerekçesiyle karşılaşmışlardır. Bununla birlikte, kaynaştırma yoluyla eğitim gören otizimli öğrencilerin daha nitelikli eğitime erişimleri için öngörülen "gölge öğretmen" modelinin uygulanma aşamasında mevzuat eksikliğinden kaynaklanan sorunlar olduğu tespit edilmiştir. OEP 2016'nın temel hedeflerinden birinin mevzuatın iyileştirilmesi olduğuna vurgu yapan STK'lar mevzuattan kaynaklanan eksiklik ve sıkıntıların giderilmesini beklediklerini belirtmişlerdir.

Vaka analizi kapsamında gerçekleştirilen farklı görüşmelerde gündeme getirilen bir diğer eksiklik bakanlıklar arasındaki koordinasyona ilişkindir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının, Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi hiyerarşik yapısı güçlü ve taşra teşkilatı yaygın bakanlıkların çalışmalarını koordine etme, uygulamalarını takip etme veya OEP 2016'daki

sorumluluklarını hatırlatma gibi görevlerini gerçekleştirmekte zorlanabileceği ifade edilmiştir. OEP 2013 sonrasında bakanlıklar arası koordinasyon ve müzakere sürecinin 2016 yılına kadar sürdüğünü göz önünde bulunduran STK'lar, uygulama sürecinin de beklenenden daha uzun süren ve öngörülemez bir süreç olabileceğine dair endişelerini dile getirmişlerdir.

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERE YÖNELİK ULUSAL EYLEM PLANI'NIN İZLEME SÜRECİ VE STK'LARIN KATILIMI

Türkiye'nin otizm alanındaki temel politikalarını içeren OEP 2016'da yer alan hedeflere ilişkin gelişmelerin ve uygulamaların sivil toplum kuruluşları tarafından izlenmesi önem taşımaktadır. OEP 2016'da izleme ve değerlendirme sürecinin kapsamına ilişkin bir bölüm yer almaktadır. Buna bağlı olarak, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının koordinasyonunda Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından üst düzey temsilcilerin katılımıyla "Otizm Eylem Planı İzleme ve Değerlendirme Kurulu" oluşturulması taahhüt edilmiştir. Eylem Planı'nın ilgili bölümünde gerek görülmesi halinde kurul toplantılarına OEP 2016'da olan diğer kamu kurum ve kuruluşlarından temsilcilerin de davet edilebileceği belirtilmiştir. Otizm federasyonları ve STK'lar OEP 2016 kapsamında "ilgili kuruluşlar" olarak belirlendiğinden kurul toplantılarına katılımlarının söz konusu olabileceği düşünülmektedir.

5378 sayılı *Engelliler Hakkında Kanunun* genel hükümlerinde engellilere yönelik mevzuat düzenlemelerinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görüşünün alınacağına dair bir madde bulunmaktadır.⁸ Aynı kanunun genel hükümlerinde yer alan bir diğer maddede

⁷ 2013-2016 ASPB OEP Karşılaştırmalı Rapor. Otizm Dernekleri Federasyonu. Erişim tarihi: 11 Ağustos 2017 <http://www.odfed.org/otizm-eylem-planı-cercevesinde-duyurumuzdur/>

⁸ 5378 Sayılı *Engelliler Hakkında Kanun*. Resmî Gazete. Erişim tarihi: 04 Temmuz 2017 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf>

ise engellilere yönelik politika oluşturma, karar alma ve hizmet sunumu süreçlerinde engellilerin, ailelerinin ve engellileri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının katılımının sağlanmasının esas olduğu yönünde bir ifadeye de yer verilmiştir. Ancak ilgili maddede sivil toplum kuruluşlarının katılımının şartları ve yöntemine ilişkin bilgi verilmemektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak OEP 2013'te, STK'ların eylem planı ile ilgili çalışmaların izleme ve denetim süreçlerinde kamu kurumları ile eşgüdümlü şekilde çalışması önerilmiştir. Bu öneriye rağmen, OEP 2016'da yer alan "gerekli görüldüğü takdirde" ibaresi sivil toplum katılımını garanti altına almamaktadır. Vaka analizi için yapılan görüşmelerde, OEP 2016'nın Resmi Gazete'de yayımlanmasının ardından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının düzenlediği yuvarlak masa toplantılarında Türkiye Otizm Meclisinde yer alan temsilcilerin de izleme ve değerlendirme mekanizmalarına dâhil edilmesine karar verilmiştir.

Vaka analizi için görüşülen STK temsilcileri, sorumlu bakanlıkların OEP 2016'da yer alan hedeflere ulaşmak için gerekli olan mevzuat ve yönerge değişikliklerine ilişkin çalışmaları başlatmalarına rağmen önemli bir gelişme kaydedilmediğini belirtmişlerdir. Sivil toplum temsilcileri süreçte yer alan STK'lar ve üst kuruluşların veri toplamak, gerekli mevzuat değişikliklerinin hızlandırılmasını sağlamak ve uygulamaları izlemek amacıyla koordineli şekilde çalışmaya devam etmeleri gerektiğini vurgulamış ve bu kapsamda çalışmalar başlattıklarını belirtmişlerdir. Türkiye Otizm Meclisi bir çatı kuruluşu olarak alandaki STK'ların koordinasyonunu sağlayacak bir yapıyı ve beraber çalışma yönünde bir inisiyatifini ortaya koymuş olsa da, meclise üye STK'ların hak savunuculuğu, iletişim ve izleme kapasitelerinin geliştirilmesi yönünde eğitim ve kapasite geliştirme çalışmalarına ihtiyaç duydukları belirtilmektedir. OEP 2016 belgesinde yer alan hedeflerin 2019 yılı sonuna kadar uygulanması taahhüdü göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye Otizm Meclisinin izleme, ilgili kurumlara

rehberlik etme ve savunuculuk çalışmalarını sistematik şekilde yürütebilmek için çeşitli kaynaklara ihtiyaç duyacağı görülmektedir. Bununla birlikte, OEP 2016'nın diğer engellilik alanlarında sosyal politikaları ve kurumsal yapılanmayı olumlu yönde etkileme potansiyeli de düşünülerek bu alanlarda faaliyet gösteren STK'ların da Eylem Planı'na ilişkin çalışmaları yakından takip etmesi önem taşımaktadır.

Otizm alanı ve diğer engellilik alanlarındaki politikaların etkili danışma süreçleri sonunda alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla belirlenmesi ve bu politikaların Kamu-STK işbirliği çerçevesinde uygulanması, sunulan hizmetlerin kalitesini artıracak ve kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlayacaktır. Sivil toplum kuruluşlarının girişimiyle 2013 yılında hazırlanan Eylem Planı Taslağı ile başlayan ve 2016 yılında *Otizm Spektrum Bozuklukları Ulusal Eylem Planı'nın* kabul edilmesiyle resmi bir boyuta taşınan süreç Kamu-STK işbirliği açısından önem taşımaktadır. OEP 2016'da Otizm Eylem Planı İzleme ve Değerlendirme Kurulu gibi sivil toplumun katılımına olanak sağlayan ve Kamu-STK işbirliğini destekleyecek mekanizmaların yer alması bu yönde bir anlayışın gelişmesi bakımından da olumlu karşılanmaktadır. Diğer engellilik alanları için de sosyal politikaların geliştirilmesi ve daha bütüncül şekilde ele alınması açısından önemli bir potansiyele sahip olan OEP 2016'nın uygulama aşamasında kamu kurumları arasındaki koordinasyonun geliştirilmesi, ilgili mevzuat değişikliklerinin yapılması ile izleme ve değerlendirme aşamasında STK'ların katılımının sistematik hale getirilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, Türkiye'de Kamu-STK işbirliğini düzenleyen, sivil toplumun karar alma süreçlerine katılımını garanti altına alan bir yasal çerçevenin kabul edilmesi ve gerekli mekanizmaların oluşturulmasının bu tür örneklerin çoğalmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.